

Učitel matematiky

Dušan Jedinák

Muž túžby a příliš velký idealista

Učitel matematiky, Vol. 1 (1993), No. 1, 34–35

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152159>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1993

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Muž túžby a príliš veľký idealista

D. Jedinák

*Suleme
podrobný
a silný výskyt
zpracovaný
UMFI*

*Dušan Jedinák
17. 12. 92*

Žil ako večný cudzinec s hektickou aktivitou v Poľsku, Anglicku, Švédsku a v Holandsku. Patrí k najvýznamnejším osobnostiam európskej kultúry. Najsvetovejší Čech, moravský Slováč. Označili ho za filozofa i teológa, pedagogického a sociálneho reformátora, humanistu a mysliteľa, kozmopolitu i vlastenca. Sám sa nazval Ján Segeš Nivnický, po otcovi zvaný Komenský.

Jan Amos Komenský je aj v dnešnej dobe príťažlivý hĺbkou svojej mravnej sily, univerzálnej životnej múdrosti a vzťahom k prírode, k ľuďom i Bohu. Jeho pansofické vzdelanie, všeobecná celoživotná kultúra, systematizácia a harmonizácia poznania sú znakom spojenia stredovekej hlbokkej viery a renesančnej empirickej vedy. Jeho projekt sveta vyžaruje ušľachtilú túžbu po pravde, dobre, spravodlivosti a ľudskom šťastí. Jedno je potrebné (*Unum necessarium*, 1688) – hľadanie pravdy a spravodlivosti, slobody a poriadku, trpezlivo a s láskou, pracovito a nenásilne kráčať k životnej múdrosti, radosti a šťastiu. "Nám ide o lepšiu budúcnosť a preto sa nesmieme zastaviť pri hľadaní prostriedkov, ktoré to môžu umožniť".

Je uznávaným klasikom pedagogiky. Pochopil výchovu ako celkový systém vzdelania budovaný rozvíjaním ľudských činností na zásadách harmonického súžitia. Základom jeho učiteľských predstáv bol demokratizmus a pedagogický optimizmus. Brána jazykov otvorená a Veľká didaktika sú ukážkou zvládnutia

vyučovacieho remesla. Až do dnešnej doby možno tvrdiť, že Jan Amos Komenský postavil pevné zásady duchovného rozvoja, zušľachtania a umravnenia mládeže. Univerzálna výchova, integrácia vedných disciplín, spojenie teórie s praxou má viesť k harmonickému povzneseniu človeka k ľudskosti. "Ľudská prirodzenosť je životaschopná, má rada pohyb a činnosť, nepotrebuje nič iné než múdre vedenie... Táto prirodzenosť je si sama sebe účelom, meradlom aj silou, ktorá sa dopracúva k svojej dokonalosti."

Posúdenie stavu sveta ľudskej práce, morálky a ducha je vždy ťažkou otázkou spoločenskou, politickou i náboženskou. Súzvuk múdrosti a vzdelania je cestou k radosť životu jednotlivca i spoločnosti. Možno aj to vyjadril Komenský slovami: "Komukoľvek prospieť môžeš, prospievaj rád, ak sa dá i celému svetu. Slúžiť a prospievať je vlastnosťou pováh vznešených." Aj dnes potrebuje svet univerzálne usmernenie. Komenský tiež pochopil, že to môže byť nezištná láska. Láska rodičov k deťom, učiteľov k žiakom, človeka k človeku, známeho k neznámemu, vinného k nevinnému, schopného k neschopnému. Láska veľkorysá, jasnozrivá a múdra, trpezlivá i znášavivá.

Považujme dialóg za základnú metódu a prostriedok výchovy. Poznanie pravdy súvisí s vývojom charakteru. Dialóg by mal znamenať dať sa premôcť pravdou v láskavom stretnutí zúčastnených. Úlohou učiteľa je vyzvať žiakov k spolupráci, podporovať ich vzájomnú kooperáciu v poznávacej aktivite. Priateľstvo na ceste za poznáním patrí k najkrajším vzťahom medzi ľuďmi. K najvznešenejším úlohám pre vzdelancov patrí snaha hľadať cestu k zušľachteniu ľudských záležitostí. Komenský vo svojom vrcholnom celoživotnom diele *De rerum humanarum emendatione consultatio catholica*, tj. Všeobecná porada o náprave vecí ľudských, odhalil silu zjednocovania ľudí do spoločnosti, ktorá sa má starať o svojich členov. Upozorňoval na dôležitú úlohu všeobecného poznania, zušľachtovania myšlienok a ich prejavu v jazykoch, povzbudenia k obnove práva a spravodlivosti. "Cnosťam sa možno učiť tak, že sa neustále jedná cnosťne."

Komenský vykladal svet dialekticky, celostne. Nebol prírodovedec s matematickou erudíciou. Dával prednosť celku, princípom, dedukcii, paralelám i porovnaniu neporovnateľného. Kládol dôraz na mravné a náboženské vedomie človeka, uvedomil si spoločenský význam vedy i vzdelanosti. Spoznal zložitosti vzťahu štátu a národa, vojny a mieru. Prebúdza zodpovednosť za lepšie podmienky slobodnej tvorivej ľudskej činnosti, všestranného zušľachtania mravov a práce. Zmysly, rozum i viera mu naznačovali možnosť zosúladenia celého stvorenia v panharmónii. "Veľký Moravan" nezlomne veril v Boha a v spravodlivejšie usporiadanie sveta. Túto vieru sa od neho môžeme nepretržite učiť, prinášala mu tak potrbnú pokoru pred tajomstvom bytia." (V. Havel o J. A. Komenskom).

Ako s Komenského odkazom dnes? Ak má človek byť človekom, musí byť k tomu vedený v škole - cvičisku múz a raji hier, aby spoznal, že nepotrebuje veľa hocijakých vecí, ale iba nutných pre život. Jednoducho, pochopme výchovu hodnotami k hodnotám, osobnosťami na osobnosti. Vyššia vzdelanosť, mravnosť a kultúrnosť sú cestou k humanite i demokracii. Ak kríza školy je krízou človeka a kríza človeka je krízou školy, tak problém možno prelomiť harmonizovaním človeka i školy. Rozumná všestrannosť proti nebezpečeniu úzkej špecializácie. Vrelé srdce a rozvinutý cit učiteľov, ochota k spolupráci a tvorivá aktivita poznávacej túžby študentov. Poznanie ako filozofická syntéza. Intelekt v harmónii s dušou, osobnosť ako stred ideálov i skutkov. Slobodný človek so zodpovedným svedomím, mravným zázemím a zmyslom svojej práce i života. Byť sám sebou, spolu nažívať s druhými, prispievať ku všeobecnému pokoji a ľudskému blahu. Je aj na nás, aby sme k tomu chceli, mohli a stačili prispieť.